

VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE

Jaarverslag van de secretaris over het jaar 1976

Inleiding

"In de V.V.D. stuit je voortdurend op een oppositie van wat ik de ideaal-stellers zou willen noemen: ze hechten aan dingen waar ik niets aan heb. Ik hecht alleen aan idealen waar je binnen redelijke tijd iets mee doen kunt." Aldus mr. H. van Riel in gesprek met Joop van Tijn, in het gelijknamige boek uit 1970 (blz. 62).

In 1976 nam hij afscheid van de actieve politiek. Een politiek waarbinnen hij - eerst voor de Partij van de Vrijheid, later voor de V.V.D. - een geheel eigen unieke gestalte was. Velen zullen deze erudiete, intelligente en non-conformistische persoonlijkheid missen, vooral als het gaat om zijn rationele bijdrage in de discussie over de plaats van het liberalisme in het Nederland van vandaag.

Het moet echter ook voor hem een geruststellende gedachte zijn dat de koe met gouden horens niet beloofd wordt in het concept-verkiezingsprogramma, dat mede door de bijdrage van Hans Wiegel is geworden tot een programma "waar je binnen redelijke tijd iets mee doen kunt".

De uitslag van de verkiezingen van 1977 zal voor het realiseren van dat programma bepalend zijn.

Want ook in 1976 is het kabinet-Den Uyl niet gevallen. (Op het moment van schrijven van dit gedeelte echter gelukkig wel!)

De beide fracties van de partij in de Staten-Generaal hebben zich van hun taak gekweten in het bieden van tegenspel, maar met slechts 22 zetels in de Tweede Kamer en 12 zetels in de Eerste Kamer zijn de mogelijkheden toch beperkt!

Een zelfde beperking geldt met betrekking tot het uitdragen van het V.V.D.-standpunt in krant, radio en televisie. Anders dan in de periode toen de heer Den Uyl de oppositie leidde, werd ook in 1976 in veel gevallen Harer Majesteits loyale oppositie doodgezwegen. De V.V.D. heeft geen eigen VARA! En de partij wil dat ook nadrukkelijk niet (zie het verslag van de jaarvergadering). Maar het betekent wel dat het voor Hans Wiegel en de zijnen een verzwaring van hun taak is.

Twee politieke verschijnselen deden zich in de tweede helft van 1976 voor: het totstandkomen van het CDA en de herrijzenis van D'66.

De vraag kan worden gesteld of beide verschijnselen nu sterren zijn die stralen of kometen zijn die in het niets verdwijnen!

De V.V.D. was in 1976 een levende partij op deze planeet met een hoge organisatiegraad. Veel leden waren bereid weer veel werk te

verzetten. De hierna volgende overzichten geven van die activiteiten een duidelijk beeld.

Zin voor realiteit zal de partij ook in 1977 niet verlaten. Want de echte enquête is die van de verkiezingen van 25 mei a.s.

De strijd om die verkiezingen ging de partij reeds in 1976 in met de woorden uit het slot van het concept-programma:

"Wij zullen strijden voor ons ideaal: een vrije maatschappij voor vrije mensen. Voor die strijd vragen wij uw steun."

Afdelingen

Het aantal afdelingen nam wederom toe, en wel van 540 op 31 december 1975 tot 551 op 31 december 1976. Zoals gebruikelijk volgt hieronder een overzicht per kamercentrale.

kamercentrale 's-Hertogenbosch:

gesplitst: Landvan Altena wordt afdeling Werkendam, afdeling Woudrichem en afdeling Aalburg.

kamercentrale Tilburg:

opgericht: Hoeven/Bosschenhoofd, Hilvarenbeek, Dongemond, Heusden en Berkel-Enschot.

kamercentrale Dordrecht:

opgericht: Schipluiden/Den Hoorn.

kamercentrale Den Helder:

opgericht: Andijk.

kamercentrale Zwolle:

opgericht: Vriezenveen.

kamercentrale Groningen:

opgericht: Nieuwolda.

samengevoegd: Bellingwolde en Blijham tot Bellingwedde.

kamercentrale Drenthe:

samengevoegd: Ruinen en Pesse tot Ruinen e.o.

kamercentrale Limburg:

opgericht: Tegelen en Belfeld, Voerendaal en Hoensbroek.

opgeheven: Grevenbicht.

Ondercentrales

De functionering van de 96 ondercentrales is deels nog gebrekkig. In een aantal gevallen functioneert de samenbundeling van afdelingen in regionaal verband wel bij het organiseren van spreekbeurten; voornamelijk echter alleen daar waar deze regionale verbanden reeds langer bestaan. Een speciale taak kregen de ondercentrales in het verslagjaar opgelegd bij de verwerking van de amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogramma. De bedoeling die het hoofdbestuur daarmee had, was op deze wijze in een vroegtijdig stadium te komen tot een vermindering van het aantal amendementen, door samenvoeging, combinatie of zelfs intrekking. De ondercentrales zouden als een soort zeef moeten functioneren tussen afdelingen en kamercentrales. In de praktijk bleek daarvan weinig terecht te

komen. Door de afdelingen werden 1725 amendementen op het ontwerp-program ingediend. Toen deze amendementen de zeef van de onder-centrales waren gepasseerd waren er nog 1583 over. Werkelijk "gezeefd" - maar toen was het verslagjaar reeds verstreken - is er pas door de kamercentrales, die het aantal amendementen terugbrachten tot 775, nog een respectabele hoeveelheid.

Kamercentrales

In het jaarverslag over 1975 staat vermeld dat het hoofdbestuur, nu de leden daarvan zitting hebben in het dagelijks bestuur van hun kamercentrale, voortzetting van de informele besprekingen met de voorzitters van de kamercentrales niet juist achtte. Uitsluitend met het oog op de kandidaatstelling voor de komende Tweede Kamer-verkiezing werd echter in 1976 nog een tweetal van deze besprekingen gehouden, en wel op 5 juli en op 25 september. Voorts vond op 1 december een bespreking plaats van het dagelijks bestuur met de penningmeesters der kamercentrales, in verband met de financiering van verkiezingsactiviteiten.

Kamerfracties

In de samenstelling van beide fracties kwam wijziging. In augustus legde de heer dr.K.van Dijk zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer neer. Hij werd opgevolgd door de heer J.M.van de Ven te Venlo. De Eerste-Kamerfractie zag zowel haar voorzitter- als haar onder-voorzitterschap in andere handen overgaan. Per 1 februari bedankte de ondervoorzitter dezer fractie, de heer mr.J.de Wilde. Zijn plaats in de Eerste Kamer werd ingenomen door de heer mr.J.R.Voûte te Amstelveen; de fractie verkoos tot haar ondervoorzitter mevrouw H.V.van Someren-Downer. Op 3 juni legde de heer mr.H.van Riel zijn lidmaatschap van de Eerste Kamer neer. Dit lidmaatschap was aangevallen op 6 november 1956; sedert december 1958 vervulde de heer Van Riel het voorzitterschap der fractie. In zijn plaats nam zitting in de Eerste Kamer de heer mr.H.C.G.L.Polak te Rotterdam. Mevrouw Van Someren werd door de fractie tot voorzitter benoemd. De heer ir.H.J.Louwes werd het ondervoorzitterschap der fractie toevertrouwd; de heer dr.G.Zoutendijk werd aangewezen als tweede ondervoorzitter.

Algemeen secretariaat

Per 1 januari trad als functionaris voor het vormings- en scholingswerk in dienst van de Stichting VVD de heer M.R.van der Heijden.

Centrale ledenadministratie

Wederom steeg het ledental aanzienlijk. De netto toeneming bedroeg over 1976 4.740 (5,72%), tegenover 4.072 (5,17%) over 1975. Per 31 december 1976 was het ledental gekomen op 87.571 (31 december 1975 bedroeg dit 82.831). Een overzicht van het ledenbestand per 1 januari 1977 is als bijlage aan dit jaarverslag toegevoegd. De contributie-acceptgirokaarten voor het jaar 1977 werden niet zoals gebruikelijk begin december verzonden. Wegens de kort tevoren gehouden tientjesactie voor het verkiezingsfonds en een wijziging in het computerprogramma werd deze inning tot eind januari 1977 uitgesteld.

Kadervorming

Het jaaroverzicht 1976 van de Stichting Vormings- en Scholingsactiviteiten is als een aparte bijlage bij dit jaarverslag gevoegd.

Vrijheid en Democratie

In 1976 verschenen 19 nummers van ons partij-orgaan. De Tweede Kamerverkiezing 1977 wierp zijn schaduw reeds vooruit: in het nummer van 11 juni werd een 24 pagina's tellende bijlage opgenomen, bevattende het advies van het hoofdbestuur voor de technische inrichting van de kandidatenlijsten, alsmede de 282 namen bevattende groslijst; in het nummer van 10 september werd, eveneens in de vorm van een bijlage, het ontwerp-verkiezingsprogram gepubliceerd. Aan het einde van het verslagjaar bleek het noodzakelijk in verband met de hoge kosten de verschijningsfrequentie te beperken, zodat het blad in de maanden oktober, november en december niet veertiendaags verscheen.

De redactieraad vergaderde op 9 februari, 5 april en 4 oktober. Het Stichtingsbestuur kwam op 22 maart bijeen.

Jaarlijkse algemene vergadering

Deze werd gehouden op vrijdag 12 en zaterdag 13 maart in het Concert- en Congresgebouw De Doelen te Rotterdam.

De vrijdagmiddag werd besteed aan de behandeling van de jaarverslagen van secretaris en penningmeester; aan een voorstel van het hoofdbestuur tot contributie-verdeling, dat geamendeerd door de afdeling Land van Altena werd aangenomen; aan voorstellen van het hoofdbestuur tot wijziging van statuten en reglementen en aan diverse voorstellen van de afdelingen Groningen, Hengelo(O.), Woerden, Maartensdijk (U.) en Hilversum en van de kamercentrale Leiden.

De terzake genomen besluiten werden gepubliceerd in Vrijheid en Democratie van 16 april, waarnaar moge worden verwezen.

Voorts kwam vrijdagmiddag nog aan de orde de bespreking van het beleid van het hoofdbestuur.

Redevoeringen door de partijvoorzitter, mr.F.Korthals Altes, en de fractie-voorzitter in de Tweede Kamer, H.Wiegel, vormden het hoogtepunt van de vrijdagavond.

Zaterdagochtend werd de huishoudelijke vergadering voortgezet. Na de rondvraag volgde de verkiezing van leden van het dagelijks bestuur. Zonder stemming herkozen werd de aan de beurt van periodieke aftreding zijnde algemeen secretaris, de heer W.J.A.van den Berg. Eveneens zonder stemming werd herkozen het lid van het dagelijks bestuur, de heer ir.T.Thalhammer, aan de beurt van periodieke aftreding, en nieuw gekozen tot lid van het dagelijks bestuur de heer P.M.Blauw te Nieuwe Pekela, in de plaats van de heer P.Ch.Vogely, die periodiek aftrad en zich niet herkiesbaar had gesteld.

Vervolgens werd in behandeling genomen een voorstel van de afdeling Baarn om te komen tot een eigen liberale omroep. Hierover ontwikkelde zich een groot debat. Het voorstel werd verworpen, evenals in samenhang daarmee behandelde voorstellen van de afdelingen Naarden en Leusden. Aangenomen werd een motie van de afdeling 's-Gravensande, luidende als volgt: "De V.V.D., in algemene vergadering bijeen, staat positief jegens allen die de liberale gedachte willen uitdragen. In dit opzicht wenst zij de LRTO veel succes. De V.V.D. wenst evenwel uitdrukkelijk te verklaren dat een liberale omroep géén partijgebonden organisatie is of kan zijn."

De zaterdagochtend werd vervolgd met het stellen van vragen aan de Kamerfracties over het door hen gevoerde beleid. Alvorens de sprekers bij dit punt het woord te geven legde de voorzitter, mede namens de beide fractievoorzitters, een verklaring af over de Lockheed-affaire. In deze verklaring, waarop de vergadering met applaus reageerde, werd stelling genomen tegen "onthullingen" in een deel van de pers met betrekking tot Z.K.H. Prins Bernhard, die geen enkel verband hielden met de Lockheed-affaire als zodanig.

Ten slotte kwam zaterdagochtend nog aan de orde het beleid van de redactie van Vrijheid en Democratie.

De vergadering werd zaterdagmiddag besloten met het antwoord van de Kamerfracties op de vragen, over hun beleid gesteld. Voor de heer Van Riel was dit de laatste maal dat hij, als fractievoorzitter in de Eerste Kamer, bij dit agendapunt de algemene vergadering toesprak. Aan zijn voornemen om na de behandeling van de begrotingen van Defensie en van Buitenlandse Zaken het Eerste Kamerlidmaatschap neer te leggen, had hij reeds ruchtbaarheid gegeven. Zijn afscheidsrede besloot hij met de woorden, ontleend aan een gedicht van Speenhoff: "Ook aan tante komt een eind."

Dagelijks en hoofdbestuur

In 1976 werden vergaderingen van het hoofdbestuur gehouden op 16 februari, 5 april, 17 mei, 14 juni, 23 augustus (over het ontwerp-verkiezingsprogram), 4 oktober en 13 november (over de opstelling van een voorlopig ontwerp van de bij de Tweede Kamerverkiezing 1977 in te dienen kandidatenlijsten).

Het dagelijks bestuur kwam daarnaast nog bijeen op 7 januari, 2 februari, 8 maart (deels met het hoofdbestuur van de JOVD), 22 maart, 3 en 31 mei, 28 juni, 16 augustus, 13 en 20 september, 18 oktober (deels met de JOVD), 8 november en 6 december.

Wederom hadden er veel wijzigingen plaats in de samenstelling van het hoofdbestuur.

1 januari trad de heer drs.H.J.Slootweg te Zaandam op als waarnemend lid van het hoofdbestuur voor de kamercentrale Den Helder in de vacature, ontstaan door het tussentijds bedanken van de heer G.E.Ris te Schagen. Op 10 februari werd de heer Slootweg tot lid van het hoofdbestuur benoemd; op 13 oktober werd hij, in verband met zijn verhuizing naar Hilversum, alweer vervangen, en wel door de heer H.M.Post te Heiloo.

27 januari volgde de heer drs.J.A.Dortland te Rotterdam de heer ir.J.M.van Rossem, die periodiek aftrad, op voor de kamercentrale Rotterdam.

6 februari trad de heer J.C.A.van Giezen te Kortenhoef voor de kamercentrale Haarlem in de plaats van de tussentijds afgetreden heer P.M.van Drooge te Heemstede.

9 februari kwam de heer J.den Ouden te Alblasterdam voor de kamercentrale Dordrecht in de plaats van de heer Sch.Overwater te Strijen, en de heer J.Kamminga jr. te Groningen voor de kamercentrale Groningen in de plaats van de heer J.H.G.Goeman Borgesius te Aduard. De heren Overwater en Goeman Borgesius traden periodiek af en waren niet herkiesbaar.

4 mei volgde de heer mr.A.E.d'Angremont te Middelburg voor de kamercentrale Zeeland de heer L.M.Moermond te Westkapelle op, die tussentijds aftrad.

25 oktober nam de heer F.J.de Vries te Bergum voor de kamercentrale Leeuwarden zitting in het hoofdbestuur in de plaats van de tussen-

tijds aftredende heer drs.H.I.de Haan te Harlingen.
15 december ten slotte werd mevrouw H.H.Olthof-Kuiper te Baarn aangewezen als voorlopig opvolgster voor de kamercentrale Utrecht van de periodiek aftredende heer Z.W.van Wulfften Palthe te Baarn.

Partijraad

De partijraad kwam tweemaal in openbare vergadering bijeen. De vergadering van 21 februari was gewijd aan het ondernemingsrecht. Des morgens werd een aantal door de Sociaal-Economische Commissie vervaardigde stellingen in discussie-groepen besproken. Des middags werd plenair vergaderd aan de hand van twee resoluties, die werden ingeleid door de leden der Tweede-Kamerfractie drs.G.M.V.van Aardenne en mr.J.G.Rietkerk. Een politieke rede door de heer Wiegel besloot deze bijeenkomst.

Op 25 september werd des morgens het onderwerp "Verfijning van de democratie" ingeleid door de heer H.J.L.Vonhoff, burgemeester van Utrecht, en het lid der Eerste-Kamerfractie mr.H.C.G.L.Polak te Rotterdam. Des middags werd de politieke toestand besproken.

Voorbereiding Tweede-Kamerverkiezing 1977

A. Kandidaatstelling.

De procedure, voorgeschreven in het reglement op de kandidaatstelling voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, werd in de loop van het verslagjaar afgewerkt. Aan de hand van de door de afdelingen in de maand april opgegeven kandidaten werd door het hoofdbestuur de groslijst opgesteld, die, met een advies over de technische inrichting van de kandidatenlijsten, in het nummer van 11 juni van Vrijheid en Democratie werd gepubliceerd. Het advies ten aanzien van de technische inrichting der lijsten week ditmaal in belangrijke mate af van vroegere adviezen. Met de inrichting der lijsten moest n.l. rekening worden gehouden met de mogelijkheid van een veel groter aantal Kamerzetels. Het advies was daardoor voor niet-insiders in deze materie wat ingewikkeld geworden en het riep nogal wat vragen op. Uiteindelijk is echter in het advies door de partij geen enkele wijziging gebracht. De groei van de partij was ook duidelijk te merken aan het zeer grote aantal namen dat de groslijst bevatte. Er werden 282 kandidaten voor verkiesbare plaatsen opgegeven, waarvan er zich later 20 weer terugtrokken. Van de zittende Tweede-Kamerleden stelde de heer H.J.de Koster zich niet herkiesbaar.

In het najaar stelden de afdelingen, en vervolgens de kamercentrales, hun lijsten op. Van 389 afdelingen werden processen-verbaal ontvangen. In zijn vergadering van 13 november maakte het hoofdbestuur aan de hand van de ingekomen lijsten van de kamercentrales een voorlopig ontwerp op, en op 11 december kwam de verkiezingsraad bijeen. Unaniem wees deze de huidige fractieleider, de heer H.Wiegel, aan als lijststaanvoerder in het gehele land. De definitieve vaststelling van de kandidatenlijsten zou eerst in januari 1977 plaatsvinden.

B. Verkiezingsprogram.

In feite werd reeds in 1975 een aanvang gemaakt met de voorbereiding van het ontwerp-verkiezingsprogram. In februari 1975 ging een brief van de voorzitter uit aan de voorzitters der partijcommissies met het verzoek voor het eind van de zomervacantie "bouwstenen" voor een nieuw verkiezingsprogram te ontvangen. In november 1975 werd na overleg met de voorzitters van de partijcommissies besloten over

deze bouwstenen deelcongressen te laten organiseren door de kamercentrales ten einde de meningsvorming en discussie over het nieuwe program in zo breed mogelijke kring onder de leden te doen plaatsvinden. In het verslagjaar werden in totaal tien van deze deelcongressen gehouden. Byzonderheden hierover treft u aan in het verslag over de partijcommissies, dat als een afzonderlijke bijlage bij dit jaarverslag is gevoegd.

Mede op basis van het door de partijcommissies, studiegroepen van de prof. mr. B. M. Teldersstichting, deelnemers aan de deelcongressen en anderen aangedragen materiaal werd het ontwerp-program, op verzoek en onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur, ten slotte geschreven door de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, in nauwe samenwerking met de directeur van de Teldersstichting. Het concept werd op 16 augustus aan het dagelijks bestuur, op 23 augustus aan het hoofdbestuur voorgelegd. Op 9 september werd het in een persconferentie voor publicatie vrijgegeven; het werd afgedrukt in het nummer van 10 september van Vrijheid en Democratie.

Door de afdelingen kon geamendeerd worden tot 29 oktober. 122 afdelingen maakten van deze mogelijkheid gebruik; zij zonden in totaal 1725 amendementen in. Vervolgens was de beurt aan de ondercentrales, die amendementen konden samenvoegen of vervangen. Zij kregen daartoe de tijd tot 3 december. Er waren toen nog 1583 amendementen over. Deze werden voorgelegd aan de kamercentrales die zich daarover in januari 1977 zouden gaan beraden.

Commissies

De commissie van beroep behoefde in het verslagjaar niet bijeen te komen.

De activiteiten van de door het hoofdbestuur ingestelde commissies zijn als een afzonderlijke bijlage bij dit jaarverslag gevoegd.

Radio- en televisiezendtijd

Viermaal kreeg onze partij in 1976 gelegenheid zich via de televisie tien minuten lang tot het Nederlandse volk te richten, en wel op 21 januari, 21 april, 15 september en 15 december. Steeds werden de kijkers opgewekt zich als lid der partij te melden. In totaal leverden de vier uitzendingen rond 1400 zich telefonisch rechtstreeks bij het algemeen secretariaat aanmeldende nieuwe leden op. Daar in de desbetreffende weken de ledentoeëneming door schriftelijke aanmelding groter was dan normaal, is het effect van deze uitzendingen op de ledenwerving groter geweest.

De opzet van televisie- en radio-uitzendingen bleef in grote lijnen gelijk aan die van de beide voorafgaande jaren.

Brochures en publicaties

Een discussie-nota over het voortgezet onderwijs "Om de vrijheid" werd op 10 juni aan de pers aangeboden.

Het ontwerp-verkiezingsprogram noemden wij reeds.

Diverse partij-activiteiten

Op 11 september werd in Apeldoorn een Welzijnsdag gehouden, georganiseerd door de commissie ad hoc Welzijnsdag en een Studiegroep Welzijn, onder auspiciën van de Vereniging van Staten- en Raadsleden. Voor nadere bijzonderheden wordt verwezen naar het verslag over de partijcommissies.

Op 2 juni vond de verkiezing plaats van de leden van de Adviesraad Zuidelijke IJsselmeerpolders (de V.V.D. kwam met 21% uit de bus), en werden deelgemeenteraadsverkiezingen gehouden in Charlois, Hoogvliet en Hoek van Holland.

29 september werden wijkraadsverkiezingen in Westzaan gehouden.

3 november vonden agglomeratie-verkiezingen in Eindhoven plaats. De opkomst bedroeg slechts ca. 50%; de winst van de V.V.D. ten opzichte van 1972: 3,3%. Het CDA kreeg 27 zetels (12,4% winst); de V.V.D. 11 zetels; de P.v.d.A. 10 zetels (2,7% verlies).

Medio oktober werd gestart met een nieuwe tientjesactie, speciaal voor de verkiezingen. Ondanks het feit dat de afdelingen Den Haag en Rotterdam, die juist zelve een inzameling onder hun leden hielden, voorlopig van deze actie werden uitgezonderd (zij zouden in het voorjaar van 1977 worden benaderd) bleek de actie op 31 december een rond bedrag van f.667.000.- te hebben opgebracht. Een schitterend resultaat!

Stichting Organisatie "Vrouwen in de V.V.D."

De jaarlijkse Landdag werd op 3 mei in 's-Hertogenbosch gehouden. Op de jaarconferentie, 29 en 30 oktober, traden de voorzitter en de secretaresse, mevrouw mr.M.N.W.Dettmeijer-Labberton en mevrouw mr.E.de Roock-Bedding, beiden te 's-Gravenhage, af. Mevrouw Dettmeijer werd opgevolgd door mevrouw E.Alberti-Tuijnman te Ruinerwold; mevrouw De Roock door mevrouw Th.L.Blom-de Kock van Leeuwen te Oegstgeest.

Federatie van Liberale en Democratische Partijen in de E.G.

Aan de algemene vergadering van 1975 waren ontwerp-statuten voorgelegd ter voorbereiding van het in 1976 te houden congres voor de totstandkoming van een Federatie van Liberale en Democratische Partijen in de landen van de E.G.

Deze Federatie werd op 27 maart 1976 in Stuttgart opgericht, en kwam onder voorzitterschap te staan van de Luxemburgse minister-president Gaston Thorn; tot vice-presidenten werden verkozen het lid onzer Tweede-Kamerfractie de heer H.J.de Koster en de West-Duitse FDP minister van Buitenlandse Zaken H.D.Genscher.

Het eerste officiële congres van de Federatie werd op 5, 6 en 7 november in de Ridderzaal te Den Haag gehouden. Men zette zich daar aan het opmaken van een werkprogramma voor een Europees liberaal verkiezingsmanifest voor 1978, het jaar van de eerste directe Europese verkiezingen.

De V.V.D. was een belangrijke motor bij de totstandkoming der Federatie. In het bijzonder mogen hierbij genoemd worden de namen van de ondervoorzitter van onze partij, de heer mr.H.P.Talsma, en van de heer H.J.de Koster.

Liberale Internationale

Het jaarlijks congres van de Liberale Internationale werd van 30 september tot 3 oktober in Brussel gehouden. Hoofdonderwerpen waren de internationale toestand en de rol van het parlement in de democratie.

Vereniging van Staten- en Raadsleden

Ook dit jaar was de Vereniging van Staten- en Raadsleden actief, hetgeen onder meer tot uiting kwam in de vele vergaderingen die belegd zijn.

De wethouders en burgemeesters kwamen op 9 april te Zwolle en te Rotterdam bijeen. Beide bijeenkomsten waren gewijd aan het functioneren van het gemeentebestuur. De burgemeester van Leiden, dr.A.J.Vis, behandelde dit onderwerp in Rotterdam, terwijl de burgemeester van Eelde, mr.J.G.C.Wiebenga, dit onderwerp in Zwolle belichtte.

Op 26 april werd een bijeenkomst georganiseerd met de voorzitters van de Statenfracties, de heer drs.G.M.V.van Aardenne, lid van de Tweede Kamer, en de commissie Gewestwet, ten einde over de bestuurlijke reorganisatie van gedachten te wisselen.

De Statenleden en de leden van de Eerste Kamerfractie hielden hun jaarlijkse bijeenkomst op 7 mei in het Provinciehuis van Zuid-Holland te 's-Gravenhage.

Op verzoek van de partij organiseerde de Vereniging op 11 september een Welzijnsdag. Spreekster was mejuffrouw mr.A.Kappeyne van de Coppello, lid van de Tweede Kamer, terwijl een commissie ad hoc "Welzijnsdag" onder leiding van haar voorzitter mevrouw N.H.van den Broek-Laman Trip de stellingen had opgesteld.

De jaarvergadering en het congres vonden traditiegetrouw plaats in "De Blijde Werelt" te Lunteren op 5 en 6 november. Het congres was dit jaar geheel aan de problematiek van de ruimtelijke ordening gewijd. De heren drs.J.F.Scherpenhuizen, lid van de Tweede Kamer, T.E.Willems, gedeputeerde van Drenthe, en J.den Ouden, wethouder van Alblisserdam, gaven hun visie op dit onderwerp vanuit hun achtergrond en ervaring. Wat de jaarvergadering betreft verdient vermelding, dat de contributie voor gewone leden op f.50.- en voor buitengewone leden op f.25.- werd gebracht.

Voorts werden de halfjaarlijkse bijeenkomsten van de gedeputeerden met de heer H.Wiegel en het dagelijks bestuur der Vereniging voortgezet, terwijl dit jaar ook voor het eerst de commissarissen der Koningin deze vergaderingen bijwoonden. Het vraagstuk van de burgemeestersbenoemingen vormde steeds een punt van de agenda.

Ook werden er weer verschillende regionale bijeenkomsten georganiseerd alwaar aandacht besteed werd aan de problemen die zich in de betreffende regio voordeden.

De commissies waarvan in het vorig jaarverslag sprake was, zetten hun werkzaamheden voort. Ingesteld werden drie nieuwe commissies, namelijk de commissie Provincieprogram 1978, de commissie Gemeente-program 1978 en de commissie rapport commissie van Stuyvenberg. Provincie en Gemeente blijkt steeds meer in de behoefte die onze raads- en Statenleden aan informatie hebben te voorzien. Nog sterker dan voorheen is het blad tot een blad van de leden zelf geworden, hetgeen onder meer tot uiting komt in een rubriek "Wat leden schrijven."

W.J.A.van den Berg,
algemeen secretaris.

mr.M.M.F.van Everdingen,
secretaresse.

Slotwoord

Als er één terrein is waar reeds in een vroeg stadium de komende verkiezingen voelbaar zijn dan is dat zeker het Thorbeckehuis. Naast de "gewone" activiteiten, als het werk voor hoofdbestuur en dagelijks bestuur, het werk voor commissies, de in 1976 verder toegenomen werkzaamheden inzake scholing en vorming, de administratie van de leden, het bijhouden van de boekhouding van de partij en het verzorgen van de propaganda, was er een drietal activiteiten dat sterk verband hield met 25 mei 1977.

De verwerking van de verslagen van de deelcongressen met daarbij het begeleiden van de procedure met betrekking tot de amendementen op het programma vroeg zeer veel tijd van verschillende medewerkers. Daarnaast was er de voorbereiding, en daarmee ook weer de begeleiding, van de procedure rond de kandidaatstelling. Een veelheid van gegevens diende daarbij verwerkt te worden.

Vervolgens vroeg de aanmaak van nieuw propagandamateriaal veel aandacht. Van het opzetten van brochures tot het nog net niet opblazen van ballonnen!

Alle medewerkers hebben zich ook het afgelopen jaar weer met grote toewijding van hun taak gekweten. En hoewel zij samen nog "gelukkig" net geen bedrijf vormen, is wellicht toch op hen deze commerciële spreuk van toepassing:

"Het onmogelijke doen wij direct
wonderen duren iets langer
op verzoek wordt hier getoverd!"

W.J.A. van den Berg,
algemeen secretaris.

LEDENLIJST V.V.D. PER 1 JANUARI 1977

Code	kamercentrale	totaal	01	02	03	04	05	06
A	's-Hertogenbosch	4248	171	2966	331	736	40	4
B	Tilburg	3870	126	2693	360	678	8	5
C	Arnhem	6669	216	3796	1476	1157	16	8
D	Nijmegen	4232	166	2762	460	834	9	1
E	Rotterdam	2693	179	1531	584	387	9	3
F	's-Gravenhage	5026	186	2110	1764	945	12	9
G	Leiden	9243	388	5859	1112	1830	42	12
H	Dordrecht	7163	281	4706	895	1253	19	9
I	Amsterdam	2531	172	1445	666	236	8	4
J	Den Helder	4789	149	3235	620	774	8	3
K	Haarlem	7882	267	4754	1508	1320	24	9
L	Middelburg	2101	68	1384	272	371	4	2
M	Utrecht	8039	300	4786	1364	1555	17	17
N	Leeuwarden	2959	73	1820	545	514	4	3
O	Zwolle	5107	162	3235	748	947	10	5
P	Groningen	3767	158	2099	784	715	7	4
Q	Drenthe	3665	67	2234	675	680	4	5
R	Limburg	3252	145	2224	210	660	13	0
S	H.B. rechtstreeks	169	4	122	16	25	0	2
X	Brussel	166	5	102	24	33	1	1
		87571	3283	53863	14414	15650	255	106

Betekenis codecijfers:

01 = 18 t/m 26 jaar

04 = gezinsleden

02 = 27 t/m 64 jaar

05 = aspirantleden

03 = 65 jaar en ouder

06 = ereleden en leden van verdienste

VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN DER PARTIJCOMMISSIES IN 1976.

Volgens artikel 27 bis, lid 3 van het huishoudelijk reglement dienen de partijcommissies jaarlijks, door tussenkomst van het algemeen secretariaat, een beknopt schriftelijk verslag van hun werkzaamheden uit te brengen, dat als bijlage van het jaarverslag van de secretaris aan de algemene vergadering wordt voorgelegd. De partijcommissies voldoen hierbij aan hun reglementaire verplichting.

DEELCONGRESSEN VERKIEZINGSPROGRAM.

Op de activiteiten van de partijcommissies werd in de eerste helft van het verslagjaar een stempel gedrukt door de deelcongressen ter voorbereiding van het verkiezingsprogram. De commissies werd verzocht om uit de door henzelf in het voorafgaande jaar opgestelde bouwstenen stellingen te destilleren aan de hand waarvan de partij over kernpunten van beleid zou kunnen discussiëren. De commissies, die elk op het eigen terrein met een veelheid van belangrijke punten worden geconfronteerd, kwamen - soms pas na een aantal vergaderingen - tot een zorgvuldige selectie. De organisatie van de deelcongressen namen de kamercentrales op zich; de commissies zorgden voor inleiders, discussieleiders en desgewenst rapporteurs.

Voor de commissies kon het experiment met de deelcongressen zeker als geslaagd worden beschouwd. In deze unieke confrontatie met de partij konden zij de belangstelling voor de verschillende onderwerpen peilen en de eigen standpunten toetsen aan de mening van de geïnteresseerden uit de partij.

Voor het verloop van de congressen zij verwezen naar de betreffende verslagen in Vrijheid en Democratie.

COMMISSIE BUITENLANDSE ZAKEN.

voorzitter: H.A.M.Hoefnagels, secretaris: mevr.H.S.van Aartsen-Warsen.

De commissie kwam in het verslagjaar acht maal bijeen.

Naast de bespreking van actuele onderwerpen stelde de commissie zich twee specifieke taken. Allereerst was daar het deelcongres Buitenlandse Zaken en Defensie op 24 januari te 's-Gravenhage, het eerste congres uit de lange reeks, waarin de partij zich bezighield met het opstellen van het nieuwe verkiezingsprogram. Het besprokene verwerkte de commissie in een nieuwe versie van de eerder ingediende bouwstenen.

Tegelijkertijd werd de commissie geconfronteerd met een ander verkiezingsprogram, dat van de Federatie van Liberale en Democratische Partijen in de E.G. De commissie meende dat vooral het concept voor de paragraaf Veiligheid en Buitenlandse Zaken voor verbetering vatbaar was. Na intensieve bespreking werd besloten om niet tot amendering op onderdelen over te gaan, maar een geheel nieuwe tekst op te stellen. Deze tekst werd door de partij aan de Federatie aangeboden. Op het congres van de Federatie in november kon de commissie Buitenlandse Zaken tot haar genoegen constateren, dat haar ontwerp vrijwel integraal was overgenomen.

Bij de bespreking van actuele onderwerpen kwamen o.a. aan de orde:

- het voor en tegen van uitbreiding van de E.G.;
- het kiesrecht voor in het buitenland woonachtige Nederlanders;
- de kwestie Transkei;
- de begrotingsbehandeling.

Vier leden legden in het verslagjaar het lidmaatschap neer, drie nieuwe leden werden door het hoofdbestuur benoemd.

CULTURELE COMMISSIE.

voorzitter: mevr.M.Sicman-Hardeman, secretaris: mej.M.Th.M.Tangel.

De commissie kwam in de verslagperiode zes maal bijeen. Belangrijkste onderwerp dat besproken werd was het orkestenbestel in Nederland; vooruitlopend op de te verschijnen nota van minister Van Doorn werd een aantal vergaderingen aan deze problematiek gewijd, waarbij aan de salariskwesties van de orkesten in de drie grote steden niet werd voorbijgegaan.

Op verzoek van de commissie werd het deelcongres over Cultuur- Jeugd- en Jongerenwerk uitgesteld naar 15 mei, zodat op een grote opkomst gerekend kon worden.

Vast agendapunt was ook dit jaar weer bespreking van de CRM-begroting voor 1977. De commissie vroeg zich af of de beleidsontwikkelingen die neergelegd worden in de te verschijnen nota's reeds consequenties hebben voor deze begroting. Dank zij de voortreffelijke samenwerking die ook dit jaar weer bestond met de adviserende Kamerleden heeft dit geresulteerd in enkele aan de minister gestelde vragen.

Voorts werd in 1976 o.a. gesproken over de opzet van het Holland Festival (budget en bestaansrecht) en werden de nieuwe bepalingen inzake de Raad voor de Kunst onder de loep genomen.

DEFENSIECOMMISSIE.

voorzitter: mr.J.M.Bast, secretaris: H.de Booy (opgevolgd door
mr.G.L.Lindner).

aantal leden: kerngroep 10;
stand-by groep 16.

De commissie vergaderde in de verslagperiode tien maal. Samen met de commissie Buitenlandse politiek werd op 24 januari de spits afgebeten van de reeks deelcongressen ter voorbereiding van het verkiezingsprogramma. Het congres verzocht aan de commissie speciaal aandacht te besteden aan het probleem van de Europese kernmacht. Later in het jaar werd dan ook een uitgebreide discussie over dit onderwerp gevoerd, die resulteerde in een notitie die ter publicatie werd aangeboden aan de redactie van de Informatiedienst.

Eveneens werd als follow-up van het deelcongres een eenmalige bijeenkomst belegd met de gespreksgroep over standaardisatie en specialisatie om de tijdens het deelcongres begonnen discussie over dit onderwerp af te ronden.

Op 23 januari werd een oriënterend bezoek gebracht aan het Korps Mariniers, dit ter voorbereiding van een discussie over de speciale positie van dit corps, die later in de commissie gevoerd is.

Op 13 april werd de gehele vergadering besteed aan een gedachtenwisseling over de wetswijziging gewetensbezwaarden; gesproken werd naar aanleiding van een voordracht van mr.A.Stempels, voorzitter van de Commissie gewetensbezwaren militaire dienst.

Los van de actuele politieke vragen, waarvoor op elke agenda een plaatsje werd ingeruimd, vond een fundamentele discussie plaats over doel en legitimiteit van de krijgsmacht.

GRONDWETSCOMMISSIE.

coördinator: mr.H.P.Talsma.

De commissie kwam in het verslagjaar niet bijeen.

COMMISSIE JEUGD- EN JONGERENWERK.

voorzitter: H.J.L.Vonhoff (later opgevolgd door K.Weide),
secretaris: mej.M.Th.M.Tangel.

aantal leden 10.

De commissie vergaderde in de verslagperiode negen maal. Nadat eind 1975 aan de partijvoorzitter een eerste interim-notitie werd aangeboden werd de discussie hierover in het eerste halfjaar van 1976 voortgezet. Op basis daarvan werden de stellingen geformuleerd voor het in mei te Amsterdam gehouden deelcongres.

Het contact met de adviserende Kamerleden kwam dit jaar van de grond. Dit resulteerde in gedachtenwisselingen over de Knelpuntennota en de Kaderwet Welzijn, terwijl ook aan het probleem van de jeugdwerkloosheid veel aandacht werd besteed. Een concept-tekst inzake onderwijs en vorming van werkende jongeren werd becommentariseerd; in dit verband kwam de kwestie van het leerrecht aan de orde. Over dit laatste onderwerp staat voor het komende jaar een fundamentele discussie op de agenda.

Voorts werd aan de Landelijke Propaganda Commissie een aantal adviezen verstrekt met betrekking tot de benadering van de doelgroep jongeren in de komende verkiezingscampagne.

LANDELIJKE LANDBOUWCOMMISSIE.

voorzitter: ir.D.S.Tuijnman, secretaris: drs.D.H.Franssens.

De commissie kwam in het verslagjaar éénmaal bijeen.

In deze vergadering werden actuele problemen besproken zoals de gevolgen van de droge zomer en het kabinetsbeleid.

De stellingen voor het deelcongres op 14 februari te Marum werden in verband met de korte tijd van voorbereiding opgesteld door een speciale werkgroep uit de Noordelijke kamercentrales, in overleg met de landbouwspecialisten.

LANDELIJKE MIDDENSTANDSCOMMISSIE.

voorzitter: mr.H.P.Talsma, secretaris: drs.A.J.G.Leijten.

In het verslagjaar heeft de commissie vier maal plenair vergaderd. Daarnaast is er namens de Landelijke Middenstandscmissie deelgenomen aan overleg van de Sociaal-Economische Commissie, alsmede van werkgroepen daarvan.

De commissie heeft zich in 1976 beziggehouden met onder meer navolgende kwesties.

Invoering van de nieuwe gemeentelijke onroerend goed belasting, welk onderwerp de komende tijd opnieuw behandeld zal worden aan de hand van de opgedane ervaringen daarmede, zoals met de waardebepaling van onroerend goed en met de verschillen in heffing ingevolge deze belasting tussen gemeenten.

De wijziging van de winkelsluitingswet, met name voor wat betreft de mogelijkheden voor openstelling op zaterdagmiddag. In de loop van 1976 kwam de veranderde winkelsluitingswet in het Staatsblad.

Diverse prijsmaatregelen, zoals de minimum-prijzen voor gedistilleerde dranken en de prijsbeheersing in de schoenenbranche.

De bij branche-organisaties toenemende interesse voor het (opnieuw) invoeren van vestigingsregelingen.

Het wetsontwerp tegen misleidende reclame.

Plannen van de regering voor het invoeren van een andere heffing ingevolge de i.b. op rente begrepen in kapitaalsuitkeringen uit levensverzekeringen.

De regeringsnota inzake de selectieve groei, alsmede de voornemens van de regering voor het vervangen van de investeringsaftrek door investeringspremies, krachtens een in te voeren wet op de investeringsrekening (de zogenaamde "w.i.r.").

Schadeloosstellingen aan middenstanders vanwege aanleg van fietsroutes en vanwege stadsvernieuwing.

Daarnaast heeft de Landelijke Middenstandscommissie een inbreng geleverd voor de paragraaf aangaande het midden- en kleinbedrijf voor het in 1977 uit te brengen verkiezingsprogramma. Verder heeft deze commissie een advies uitgebracht over kandidaten voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer, die zich kunnen inzetten voor het behartigen van de belangen van het midden- en kleinbedrijf.

COMMISSIE MILIEUHYGIËNE.

voorzitter: mr.R.Cleton, secretaris: mevr.H.S.van Aartsen-Warsen.

De commissie kwam in het verslagjaar acht maal bijeen.

Het deelcongres op 7 februari te Rotterdam werd door de commissie als een stimulans ervaren door de actieve belangstelling, de deskundigheid en het enthousiasme dat de partij toonde voor het milieubeleid. Met enige voldoening kon men constateren dat de partij op dit terrein een totaal-visie heeft ontwikkeld.

Als follow-up van het congres besloot de commissie een rapport op te stellen over het gecompliceerde onderwerp van de normstelling. Het werk hieraan moest echter van tijd tot tijd worden gestaakt wanneer tal van actuele onderwerpen de aandacht vroegen. In plenaire vergaderingen kwamen o.a. aan de orde:

- de wet geluidhinder;
- de heffingen in het kader van de wet verontreiniging oppervlaktewater;
- de defosfatering;
- de begrotingsbehandeling.

Veel andere onderwerpen werden in kleinere kring met de betrokken Kamerleden besproken.

Ook de Commissie Milieuhygiëne boog zich over de concepten voor het program van de Europese Federatie. De voorstellen tot ingrijpende amendering waar de commissie mee kwam, werden door de Nederlandse delegatie overgenomen en voor het overgrote deel door het congres gesteund.

Ten slotte boog de commissie zich over een nadere uitwerking van de in het V.V.D.-verkiezingsprogram voorgestelde departementale herindeling op haar terrein.

Als opvolger van dr.L.Ginjaar, die eerder te kennen had gegeven het voorzitterschap te willen neerleggen, benoemde het hoofdbestuur op voordracht van de commissie mr.R.Cleton. Voorts werden twee nieuwe leden aan de commissie toegevoegd. Vermelding verdient ten slotte nog het buitengewoon plezierige, nuttige en intensieve contact met de adviserende Tweede Kamerleden.

NIEUWE KIEZERS WERKGROEP.

De Nieuwe Kiezers Werkgroep (NKW) vergaderde het afgelopen jaar 15 maal plenair. Daarnaast kwamen de leden nog enige malen bijeen in sub-groepen. De gehele werkgroep participeerde in het deelcongres over Cultuur en Jeugd- en Jongerenwerk.

Gedurende 1976 verwelkomde de NKW 6 nieuwe leden en een nieuw dagelijks bestuur, bestaande uit Max Kerremans, voorzitter, en Ronald de Leeuw, secretaris.

Enige leden van de werkgroep woonden studiebijeenkomsten voor jongeren inzake de Europese Unie bij.

Het reeds enige tijd sluimerende Rapport Studiefinanciering werd in drukvorm uitgebracht en was tegen een symbolische prijs verkrijgbaar. Naar aanleiding van dit rapport vond een gesprek met het Tweede-Kamerlid Dees en een publicatie in Vrijheid en Democratie plaats.

Op verzoek van de Landelijke Propaganda Commissie deed de NKW een aantal aanbevelingen inzake specifiek op jongeren gerichte onderwerpen en propagandamiddelen ten behoeve van het op jongeren gerichte gedeelte van de komende verkiezingscampagne.

Als signaal vanuit de NKW werd een drietal brieven aan het hoofdbestuur gezonden: één inzake het deelcongres Cultuur en Jeugd- en Jongerenwerk, één inzake de mensenrechten op Europees niveau en ten slotte één inzake de ontwikkelingssamenwerkingsproblematiek.

Gedurende het gehele jaar stond een aantal onderwerpen permanent ter discussie, zoals: de kadervorming onder jongeren, de NKW-doelstellingen en - zij het later in het jaar - het verkiezingsprogramma.

Ook gedurende 1976 was de NKW datgene wat zij steeds is geweest: een ontmoetings- en discussieplatform van jonge V.V.D.-leden.

COMMISSIE NOORDEN DES LANDS.

voorzitter: mr.H.P.Talsma, secretaris: drs.H.B.Eenhoorn.

De commissie kwam in het verslagjaar tweemaal bijeen.

LANDELIJKE ONDERWIJS COMMISSIE.

voorzitter: H.J.L.Vonhoff, secretaris: mej.M.Th.M.Tangel.

aantal leden plenaire commissie 14.

aantal leden van de secties 37.

De nieuwe structuur van de Landelijke Onderwijs Commissie, waarover eind 1975 oriënterende besprekingen gevoerd werden, kreeg gestalte. De L.O.C. bestaat nu uit een aantal secties voor de verschillende soorten onderwijs; voorzitter en secretaris van deze secties hebben zitting in de plenaire commissie, die verder is aangevuld met enkele deskundigen en de adviserende Kamerleden. Begin 1976 verscheen onder auspiciën van de L.O.C. de nota "Om de vrijheid", een discussienota over het voortgezet onderwijs. Omdat er in december 1975 een partijraad over onderwijs plaatsvond werd er geen deelcongres aan dit onderwerp gewijd. Daarom heeft de L.O.C. in haar plenaire vergaderingen uitgebreid gediscussieerd over het verkiezingsprogramma, in eerste instantie aan de hand van "Liberalen op nieuwe wegen", en later over het ontwerp-programma. Bouwstenen daarvoor werden door de secties aangedragen.

In de loop van dit jaar bleek het noodzakelijk de in 1973 uitgebrachte discussie-nota Basisonderwijs te actualiseren. Ter ondersteuning van sectie I, die zich hiermee belastte, werd in de commissie veel aandacht aan dit onderwerp besteed.

Ten slotte werd de Landelijke Propaganda Commissie geadviseerd over de inhoud en de uitvoering van de onderwijsfolder voor de verkiezingscampagne "Wees wijs, kies uw eigen onderwijs".

Sectie I, die zich bezighoudt met het basisonderwijs, heeft het grootste deel van het jaar besteed aan voorbereidingen voor de herziene nota Basisonderwijs. Het is de bedoeling dat deze nota begin 1977 gepubliceerd wordt. Voorts werd van gedachten gewisseld over algemene onderwerpen, zoals de leerling in de achterstandsituatie, peuterspeelzalen e.d.

De A.V.O.-V.W.O.-sectie (II) discussieerde aan de hand van een door de sectieleden ingediende notitie over de doorstroming van M.A.V.O.-abituriënten en over de gewenste harmonisatie tussen L.B.O. en M.A.V.O. In november hebben sectie II en sectie III zich nog eens gezamenlijk over deze laatste problematiek gebogen. Sectie III over het lager en middelbaar beroepsonderwijs kampt vooral met het probleem hoe de diverse sectoren van het beroepsonderwijs in deze sectie vertegenwoordigd kunnen worden. Uiteindelijk is men er in geslaagd door een evenwichtige opbouw zoveel mogelijk richtingen in het beroepsonderwijs tot hun recht te laten komen.

Sectie IV slaagde er in een bescheiden aantal vergaderingen in een inventarisatie van de huidige problemen bij het tertiair onderwijs op te stellen. Wel moet worden geconstateerd dat het aantal actieve leden van deze sectie erg klein is.

De sectie her- en bijscholing (V) sprak o.a. over de Open School, waarover een paragraaf ten behoeve van het verkiezingsprogramma werd opgesteld. Tevens werd commentaar geleverd op een concepttekst betreffende onderwijs en vorming aan werkende jongeren. Met de werkzaamheden van sectie VI: financiën en rechtspositie, kon helaas nog geen begin worden gemaakt.

COMMISSIE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING.

voorzitter: ir.H.P.Huffnagel, secretaris: mevr.H.S.van Aartsen-Warsen.

De commissie kwam in het verslagjaar acht maal bijeen.

Voor de nog jonge en kleine commissie Ontwikkelingssamenwerking was 1976 een bijzonder jaar. De commissie kon zich voor het eerst aan de partij presenteren op het deelcongres op 11 september te Weert. Landelijk kwam men in het nieuws door de presentatie van de door de Teldersstichting uitgegeven nota "Nederland en de Derde Wereld" in augustus. Het was voor het eerst dat een politieke partij in ons land een totaalvisie over dit zeer gecompliceerde vraagstuk op schrift stelde.

Waardering voor het resultaat van ruim een jaar van intensieve arbeid was er alom. Minister Pronk, die (uiteraard) de politieke conclusies niet deelde, noemde het rapport in de Kamer een "analyse van niveau".

In een gezamenlijke vergadering met de commissie Buitenlandse Zaken werd van gedachten gewisseld over de plaats van de ontwikkelingssamenwerking ten opzichte van het buitenlandse beleid.

COMMISSIE RUIMTELIJKE ORDENING.

voorzitter: ir.J.M.van Rossem (later opgevolgd door J.den Ouden),
secretaris: mej.M.Th.M.Tangel.

aantal leden 8.

De commissie kwam in de verslagperiode zeven maal bijeen. Naar aanleiding van het deelcongres inzake Milieu en Ruimtelijke Ordening op 7 februari te Rotterdam kwam de wens naar voren om later in het jaar opnieuw in de vorm van een studiedag een discussie over ruimtelijke ordening te voeren. Contacten met de Vereniging van Staten- en Raadsleden hebben ertoe geleid dat het congres van de Vereniging op 5 en 6 november aan dit onderwerp was gewijd. Ter voorbereiding van dit congres werd door enkele leden van de commissie een notitie opgesteld: "Hoofdlijnen van een liberale visie op de ruimtelijke ordening", die gepubliceerd werd in het blad Provincie en Gemeente. Op basis van deze notitie en mede gelet op de inhoud van de lezingen formuleerde de commissie een aantal stellingen waarover op de tweede dag van het congres in discussiegroepen van gedachten werd gewisseld. Naast bovengenoemde activiteiten besteedde de commissie veel aandacht aan de landelijke politieke ontwikkelingen ten aanzien van de ruimtelijke ordening, zoals neergelegd in de Verstedelijkingsnota, de wetsontwerpen betreffende de grondpolitiek e.d.

SOCIAAL-ECONOMISCHE COMMISSIE.

voorzitter: mr.H.P.Talsma, secretaris: mevr.H.S.van Aartsen-Warsen.

De commissie kwam in het verslagjaar vijf maal in plenaire vergadering bijeen.

In de eerste maanden van het jaar was vooral het ondernemingsrecht onderwerp van gesprek. Voor de partijraadsvergadering over dit onderwerp, op 21 februari te Amersfoort, werden stellingen voorbereid. Voorts overwoog men of publicatie van het door de werkgroep Ondernemingsrecht onder leiding van de heer Van Aardenne opgestelde rapport gewenst was. Mede vanwege de politieke beroering die ontstond over het onderhavige wetsontwerp, meende de commissie voorlopig met publicatie te moeten wachten.

Vervolgens werden de stellingen geformuleerd voor het deelcongres Financiën en Economie, gehouden op 8 mei te Rotterdam.

De Economische werkgroep (voorzitter mr.H.P.Talsma, secretaris mevr.H.S.van Aartsen-Warsen) kwam zeven maal bijeen. In deze groep kwamen vooral de actuele financieel-economische ontwikkelingen ter sprake. Daarnaast besprak men de economische paragraaf uit het concept-program van de Europese Federatie.

De Belastingwerkgroep (voorzitter dr.J.C.L.Huiskamp) diende de Tweede-Kamerleden van advies op fiscaal terrein.

De werkgroep Sociale Aangelegenheden (voorzitter H.F.Heijmans, secretaris mevr.H.S.van Aartsen-Warsen) vergaderde acht maal. Ook deze werkgroep besteedde veel tijd aan het opstellen van de stellingen voor het deelcongres, dat op 3 april te Noordwijk werd gehouden.

Een onderwerp waarover in de werkgroep zeer intensief werd gediscussieerd was de kinderbijslag. Uit de werkgroep kwam de suggestie het systeem te wijzigen, mede op grond van becijferingen over het gezinsbudget, ten gunste van de laagstbetaalden. Er werd een notitie over dit onderwerp opgesteld, die echter op verzoek

van de Kamerleden werd aangehouden, in afwachting van de nieuwste cijfers terzake.

Het wetsontwerp buitenlandse werknemers stond een aantal malen op de agenda. Het lokte levendige discussies uit, waarbij de meest praktische oplossing niet altijd de meest principiële bleek te zijn.

Het beleid van Sociale Zaken stond in het verslagjaar voortdurend in de belangstelling. Teldersstichting, fractie en SEC kwamen in juni met een drietal rapporten, die een samenhangend beeld gaven van de oplossingen die de V.V.D. voor de problemen op sociaal en economisch terrein nastreeft. Ook het kabinet kwam met bezuinigingsvoorstellen. Al deze stukken werden uiteraard in de werkgroep besproken.

In december werd besloten om samen met de betrokken Tweede-Kamerleden in een werkgroep ad hoc de mogelijkheid te bestuderen van de indiening van een initiatiefwetsontwerp over de integratie van werkloosheidswetten.

Zoals in 1975 reeds werd aangekondigd werd onder auspiciën van de SEC een Werkgroep Overheidsuitgaven (voorzitter prof.dr.A.Pais, secretaris drs.F.W.van der Schaar) ingesteld. Deze werkgroep vergaderde plenair vijf maal. Ondersteund door cijfers van het Centraal Planbureau kon in juni het rapport "Gunstiger perspectieven in plaats van sombere prognoses" worden gepubliceerd als onderdeel van de eerder genoemde reeks.

De Werkgroep Woningbouw- en Huurbeleid (voorzitter ir.R.J.Elderenbosch) kwam in het verslagjaar zes maal bijeen.

Op de agenda stonden:

- de grondpolitiek;
- de wet op de stadsvernieuwing;
- de huurwetgeving;
- de nota bouwbeleid en bouwprogramma 1977;
- de begroting van Volkshuisvesting;
- de uitvoering van de nota "Baas in eigen huis";
- het V.V.D.-verkiezingsprogram.

De werkgroep stelde een concept-paragraaf over de grondpolitiek op voor het verkiezingsprogram, die door een aantal afdelingen als amendement werd ingediend.

COMMISSIE VERKEER EN VERVOER.

voorzitter: drs.L.van Leeuwen, secretaris mevr.H.S.van Aartsen-Warsen.

De commissie kwam in het verslagjaar vijf maal bijeen.

In het eerste halfjaar stonden de vergaderingen vrijwel geheel in het teken van de voorbereiding voor het deelcongres op 12 juni te Doorn.

Daarnaast besteedde de commissie ruime aandacht aan een aantal veelomvattende kabinetsnota's, zoals de verstedelijkingsnota, het meerjarenplan personenvervoer, aan het advies van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening inzake goederenvervoer en Ruimtelijke Ordening en aan de begroting van Verkeer en Waterstaat.

Drie leden moesten vanwege drukke bezigheden elders het lidmaatschap van de commissie neerleggen; het hoofdbestuur benoemde twee nieuwe leden.

COMMISSIE VOLKSGEZONDHEID.

voorzitter: P.Muntendam, secretaris: mevr.N.H.van den Broek-Laman Trip,
later opgevolgd door mej.M.Th.M.Tangel.

aantal leden 12.

De commissie vergaderde in de verslagperiode zes maal.

Via de Mededelingen van het hoofdbestuur werden de afdelingssecretarissen begin dit jaar opgeroepen om mogelijke kandidaten voor het lidmaatschap van de commissie Volksgezondheid voor te dragen. Nadat hierop een groot aantal reacties was ontvangen, werden medio 1976 vier nieuwe leden door het hoofdbestuur benoemd. De nieuwe werkwijze van de commissie is erop gericht om vier tot zes maal per jaar bijeen te komen en voor de bestudering van speciale problemen werkgroepjes ad hoc in te stellen. Dit is gebeurd voor de wet Voorzieningen Gezondheidszorg en de wet Tarieven Gezondheidszorg; de beide werkgroepjes zullen begin 1977 aan de commissie rapporteren.

Uiteraard hebben de ontwikkelingen rond het initiatiefvoorstel wet afbreking zwangerschap de volle aandacht van de commissie gehad. Regelmatig overleg met de adviserende Kamerleden heeft dan ook een daadwerkelijke inbreng door de commissieleden mogelijk gemaakt.

Het deelcongres, waarop gesproken werd over de kostenaspecten, de rechten van de patient en de preventie, onderscheidde zich van de andere congressen door het middagprogramma, waar in plaats van de rapportages uit de werkgroepen een plenaire discussie gehouden werd tussen de aanwezigen en een aantal deskundigen op het gebied van de gezondheidszorg.

Helaas slaagde de werkgroep volksverzekering er niet in haar werkzaamheden in de loop van dit jaar af te ronden.

STUDIEGROEP WELZIJN.

voorzitter: mevrouw N.H. van den Broek-Laman Trip, secretaris:
drs.A.J.E.G. Renique.

Door een initiatief vanuit de partij was in 1976 een studiegroep Welzijn actief, die was voortgekomen uit een oproep in de rubriek "Mijn opinie is..." in Vrijheid en Democratie.

De groep richtte zich in eerste instantie op een inhoudsbepaling van het begrip welzijn en de raakvlakken met diverse maatschappijsectoren. In samenwerking met de Vereniging van Staten- en Raadsleden werd op 11 september in Amersfoort een zeer geslaagde studiedag gehouden, waarvan de voorbereidingen grotendeels werden verricht in nauw overleg met de initiatiefnemers van de studiegroep Welzijn.

DE LANDELIJKE PROPAGANDA COMMISSIE

Voorzitter: dr R.W. de Korte
Secretaris: ing. T. ten Bruggencate

In het verslag van de landelijke propaganda commissie van 1975 werd reeds melding gemaakt van de instelling van een werkgroep "Voorbereidingen nieuw verkiezingsplan".

Hoewel dit plan reeds begin 1976 min of meer als afgerond beschouwd kon worden, moest de landelijke propaganda commissie zich gedurende het verslagjaar toch uitvoerig bezighouden met de vervolmaking van dit plan, aangezien helaas geen voortijdige Kamerverkiezingen plaatsvonden.

Het verder uitdiepen van het concept-verkiezingscampagne plan werd uitgevoerd door een drietal werkgroepen ad hoc, die de volgende onderwerpen bestudeerden:

- I kiezersmarkt
- II verkiezingsboodschap
- III propagandamiddelen.

Gedurende drie kwartalen zijn ook de nieuwe-ledenenquêtes weer gehouden, welke de bedoeling hebben de diverse activiteiten in de partij met feitelijke gegevens te onderbouwen. In dit verband zij vermeld dat ook tweemaal werd deelgenomen aan het omnibus onderzoek van het Bureau Lagendijk.

De gevoerde ledenwerfactie werd in 1975 gestart en heeft zich hoofdzakelijk beperkt tot het werven van leden via advertenties en via onze vier televisieuitzendingen. Vermeld mag zeker worden dat de partij er ook dit jaar weer in is geslaagd het ledental te vermeerderen met 4.740 tot 87.571.

Wat het informatiemateriaal betreft zijn ook dit jaar weer een aantal folders vervaardigd en uitgegeven.

Tenslotte zij nog gewezen op de twintig radio- en vier televisieuitzendingen, welke gehouden zijn in het kader van de door de regering beschikbaar gestelde zendtijd voor politieke partijen.

Aangezien de werkzaamheden van de landelijke propaganda commissie in dit verslagjaar zich in het bijzonder hebben gericht op de voorbereidingen van een verkiezingscampagne plan voor de Tweede Kamerverkiezingen meent zij dat deze werkzaamheden zodanig zijn verricht dat verwacht mag worden dat de verkiezingsactiviteiten in 1977 op een verantwoorde wijze zullen verlopen.

Zij brengt tenslotte dank aan al diegenen, die haar bij haar werkzaamheden hebben geadviseerd en ondersteund.

Jaaroverzicht Stichting Vormings- en scholingsactiviteiten

VRIJHEID EN DEMOCRATIE

1976

In 1976 vergaderde de Stuurgroep Kadervorming 14 maal, terwijl de Landelijke Kadercommissie 5 maal bijeen kwam.

In drie categorieën werden cursussen gehouden, te weten:

- * a. Informatiecursussen
- * b. kadercursussen
- * c. Landelijke Vormingscursus

terwijl op beperkte schaal introductiebijeenkomsten in de afdelingen werden georganiseerd.

- a. Het aantal in 1976 gehouden Informatiebijeenkomsten bedroeg: 14.

Dit aantal viel enigszins tegen, hetgeen voortvloeide uit het feit dat er in de afdelingen vrij weinig bekendheid aan het bestaan van dergelijke séances werd gegeven.

Gezien de thans lopende aanvragen naar en informatie omtrent de bijbehorende syllabi is de gedachte gerechtvaardigd dat het aantal informatiecursussen in 1977 aanzienlijk uitgebreid zal worden.

De volgende syllabi waren in 1976 beschikbaar:

Gesprekstechniek, Landbouw, Onderwijs, Werkwijze Politieke Instellingen, Woningbouw, VVD Organisatie, Gemeenten - Waterschappen en Provincies, Milieu.

- b. Kadercursussen

I "Strategie van de politieke tegenstander". Gehouden te Bilthoven, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Weert, Deventer, Arnhem, Assen, Heerenveen en Breda gedurende drie zaterdagen. (totaal 10)

Het aantal deelnemers totaal bedroeg: 257.

II. "Discussie- en Vergadertechniek".

Gehouden te Kesteren (3x), Amsterdam, Noordwijk, Rotterdam, Weert, Assen, Heerenveen en Breda (totaal 10). Gedurende drie zaterdagen.

Het aantal deelnemers bedroeg: 229.

Bij dit onderdeel werd de hulp ingeroepen van de professionele bureau's "De Oude Park" te Kesteren, en maatschap "De Zuilen" te Amsterdam.

III. "Liberale Filosofie".

Gehouden te Amersfoort, Bilthoven, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Weert, Deventer, Heelsum, Assen, Drachten en Breda. (totaal 11)

Gedurende drie zaterdagen.

Het aantal deelnemers bedroeg: 226.

De behandelde onderwerpen verdeeld over de verschillende plaatsen waren:

Algemene Liberale Filosofie, Ontwikkelingssamenwerking, Inkomenspolitiek, Onderwijs, Groei-problematiek.

Mede dank zij het aandeel en de betrokkenheid van een groot aantal inleiders, bleken deze bijeenkomsten tege-
moet te zijn gekomen aan de verlangens van de deelnemers
Met de inleiders is enige malen vergaderd, teneinde de
verschillende inleidingen enigszins op elkaar af te
stemmen.

c. Landelijke Vormingscursus

Deze werd dit maal gehouden te Oisterwijk op 4 en 5 september, 18 en 19 september en 9 en 10 oktober.

De volgende onderwerpen werden behandeld:

1. "Het liberalisme als geesteshouding", door mr. W.J. Geertsema
2. "Liberalisme, politieke Beweging der toekomst", door mr. E.H. Toxopeus
3. "Het liberalisme en de samenwerking van de toekomst", door de heer H. Wiegel
4. "Het liberalisme in België", door de heer P. de Meyer, directeur Paul Heymans instituut
5. "Het liberalisme in Groot Brittannië", door de heer Tom Dale
6. "Een uitdaging aan de vrijheid", door drs. F. Stevens

7. "De VVD", door mr. F. Korthals Altes
8. "Liberalisme in de Europese Gemeenschap", door de heer
H. de Koster
9. "Het liberalisme in het Duitse Politieke veld", door
de heer Eberhard Köhler, medewerker Friedrich Neuenstichting
10. "Huidige economische situatie en de wegen ter verbetering
van het economische klimaat", door prof. dr. D.B.J.
Schouten
11. "Een liberale visie op arbeid en arbeidsmarkt", door
prof. dr. J.A.A. van Doorn
12. "De collectieve uitgaven versus de particuliere bestedingen in het licht van de maatschappelijke ontwikkeling"
door drs. G.M.V. van Aardenne
13. "Sociale Zekerheid; wat moet en wat kan", door
jhr. mr. G.O.J. van Tets

De bijeenkomsten, waarbij ongeveer 70 deelnemers aanwezig waren stonden onder leiding van mr. H.P. Talsma.

Tegen het einde van 1976 is de Stuurgroep Kadervorming begonnen met het uitwerken van suggesties met betrekking tot de in 1977 of 1978 te houden doelgroepcursussen voor (aspirant-) gemeenteraadsleden, en (aspirant-) statenleden.